

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ Й ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.А. НЕПОЧАТЕНКО, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

Розроблено алгоритм управління оперативною платоспроможністю підприємств та досліджено роль звітної фінансової інформації в управлінні ефективністю та платоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

Система управління здатна ефективно діяти лише за наявності інформаційного забезпечення. Облікова і, особливо, звітна інформація є основою для ухвалення важливих управлінських рішень як усередині підприємства, так і поза ним. Виняткову роль у забезпеченні інформацією виконує саме фінансова звітність, оскільки нею можуть користуватися як внутрішні користувачі, так і зовнішні. Вона забезпечує кількісну інформацію для реалізації функцій: планування; організації; мотивації; контролю.

Методика досліджень. Для реалізації функції планування фінансова звітність є основою складання фінансових планів; для організації та мотивації діяльності підприємства – інформаційним забезпеченням оцінки, діагностики та пошуку шляхів і перспектив його подальшого ефективного розвитку; для реалізації рішень – необхідна для порівняння з даними фінансового плану і коректування подальшої діяльності [1].

Значний методичний інструментарій забезпечення платоспроможності підприємств сформований завдяки напрацюванням українських та зарубіжних вчених І.О. Бланка, М.Я. Коробова, Л.А. Лахтіонової Л.О. Лігоненко, А.М. Поддєрьогіна, О.О. Терещенка, М.Г. Чумаченка, М.С. Абрютіної, М.І. Баканова, Г.В. Савицької, А.Д. Шеремета та ін.

Результати досліджень. Узагальнену інформацію про абсолютні фінансові індикатори платоспроможності надає фінансова звітність підприємства, а саме баланс на певну дату, звіт про фінансові результати та звіт про рух грошових коштів (рис. 1).

Основними позитивними якостями балансу підприємств є: відсутність різких змін у значеннях окремих статей балансу; відносна рівновага дебіторської заборгованості з кредиторською; відсутність «критичних» статей у балансі; не перевищення запасами величини робочого капіталу; відсутність іммобілізації коштів основної діяльності в капітальні вкладення; зростання робочого капіталу; переважання частки власного капіталу в авансованому на часткою залученого [2].

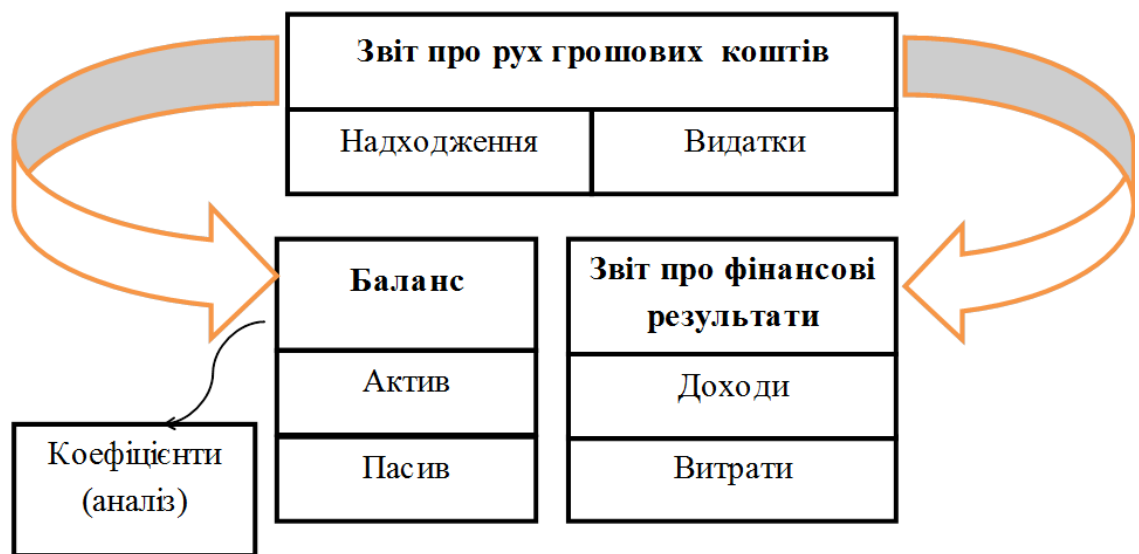

Рис. 1. Взаємозв'язок основних форм фінансової звітності в управлінні платоспроможністю та ефективністю
Джерело: авторська розробка

У ході аналізу фінансової звітності аграрних підприємств Уманського району Черкаської області були виявлені ознаки «негативного» і «позитивного» балансу цих підприємств (табл. 1).

1. Ознаки якості балансів аграрних підприємств

Ознаки якості	
«негативний баланс»	«позитивний баланс»
Зростання обсягу активів, що важко реалізуються	Обґрунтоване зростання валюти балансу
Зниження показника величини чистих активів	Зростання чистих активів та робочого капіталу
Нераціональна структура залучення і розміщення засобів	Збільшення частки оборотних активів
Зростання частки простроченої заборгованості	Незначна питома вага простроченої дебіторської і кредиторської заборгованості
Незбалансованість темпів росту дебіторської і кредиторської заборгованості	Збалансованість темпів зростання дебіторської і кредиторської заборгованості
Перевищення темпів зростання позикового капіталу над темпами	Перевищення темпів росту власного капіталу над темпами росту

зростання власного капіталу	позикового капіталу
Наявність збитків	Відсутність збитків
Зниження швидкості обороту активів	Зростання показників оборотності активів
	Збільшення частки власних джерел фінансування

Джерело: групування автора

Сучасні вітчизняні аграрні підприємства управління платоспроможністю здійснюють у напрямку її підвищення та профілактики неплатежів. Підвищення платоспроможності підприємства можна досягти шляхом регулярного проведення фінансовим менеджментом заходів з усунення причин і чинників зниження платоспроможності, а також сприяння підвищенню ліквідності активів (рис. 2).

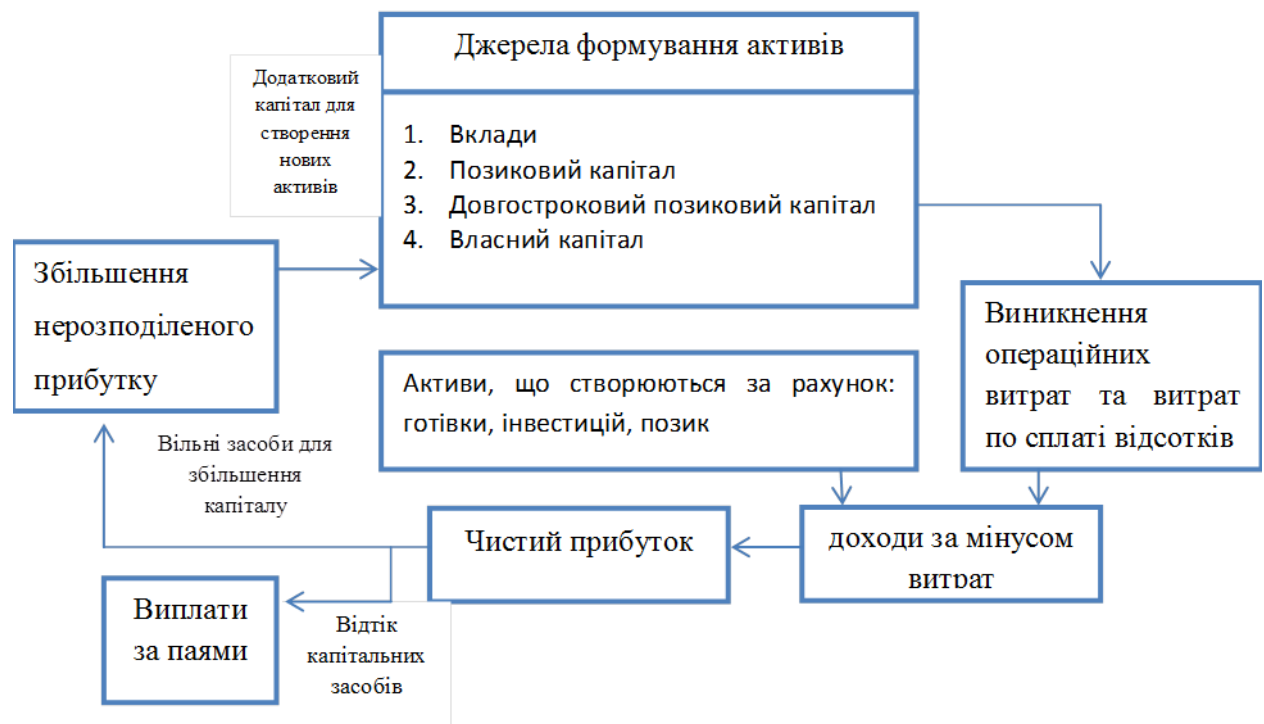

Рис. 2. Управління активами аграрних підприємств

Джерело: авторська розробка

Найбільш ліквідною частиною активів є грошові кошти. У зв'язку із недостатністю оборотних засобів у грошовій формі, аграрним підприємствам необхідно приділяти значну увагу управлінню грошовими засобами, наявність яких забезпечує оперативну платоспроможність та ефективність діяльності підприємств. При цьому процес оптимізації має забезпечити зростання чистого грошового потоку, шляхом збалансування обсягів вхідних і вихідних грошових потоків.

Грошовий потік є результатом руху грошових коштів на поточному та інших рахунках, а також в касі підприємства, що в сукупності складає грошовий оборот підприємства. Грошовий оборот має свої особливості, а саме: відображає результат руху грошових засобів за видами діяльності; має організаційний та керований характер; обмежений у часі тощо.

Управління грошовими потоками передбачає оптимізацію (мінімізацію) розміру грошових коштів, що перебувають на рахунках підприємства з метою реалізації цільових пріоритетів діяльності, а також оптимізації розміру поточних платежів.

В управлінні грошовими потоками позначається декілька етапів: інформаційне забезпечення, визначення операційного і фінансового ланцюгів, оцінка грошових потоків, обробка отриманої інформації, розрахунок показників, узагальнення результатів, планування, оптимізація грошових потоків, орієнтована на кінцевий результат, а також розробка загальних рекомендацій по підвищенню їх ефективності.

Мобільність грошових операцій, складність виробничих умов, необхідність стрімкої адаптації оперативного управління грошовими потоками до господарських умов, що змінюються, змінюють підходи і методик у організації оперативної фінансової роботи на підприємстві. Оперативне управління грошовими потоками спрямоване на вирішення визначених проблемних ситуацій в найоптимальніші терміни.

Практичний досвід засвідчує, що найповнішу і багатофакторну оцінку стану грошових потоків на підприємстві дає фінансовий аналіз, на основі якого формуються висновки та приймаються управлінські рішення в операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності.

Тому, управління грошовими засобами для багатьох керівників аграрних підприємств є досить важким завданням і має включати їх облік, оцінку та контроль за рухом грошових потоків. Обробка інформації щодо грошових коштів підприємства завершується складанням бюджету руху грошових коштів. Якщо вхідні грошові потоки перевищують вихідні, підприємство, враховуючи динамізм цих потоків, може вважатись платоспроможним у короткостроковій перспективі і з метою оперативного управління грошовими коштами йому рекомендується скласти платіжний календар.

Потрібно відмітити ряд проблем організаційного характеру, пов'язаних із прогнозуванням платоспроможності аграрних підприємств. По-перше, аналіз платоспроможності не є звичайною справою економічних служб більшості аграрних підприємств – це пріоритет кваліфікованої фінансової служби, яка, як свідчать проведені нами дослідження у аграрних підприємствах Уманського району відсутня. По-друге, внаслідок попередньої причини, у досліджуваних підприємствах відсутнє прогнозування платоспроможності. Навіть ті підприємства, що застосовують бюджетування, основну увагу спрямовують на складання прогнозних форм фінансової звітності, які лише побіжно характеризують платоспроможність.

На основі досліджень розроблено алгоритм управління оперативною платоспроможністю аграрного підприємства (рис.3), у якому визначено основі

фази формування платоспроможності протягом короткострокового періоду (місяця).

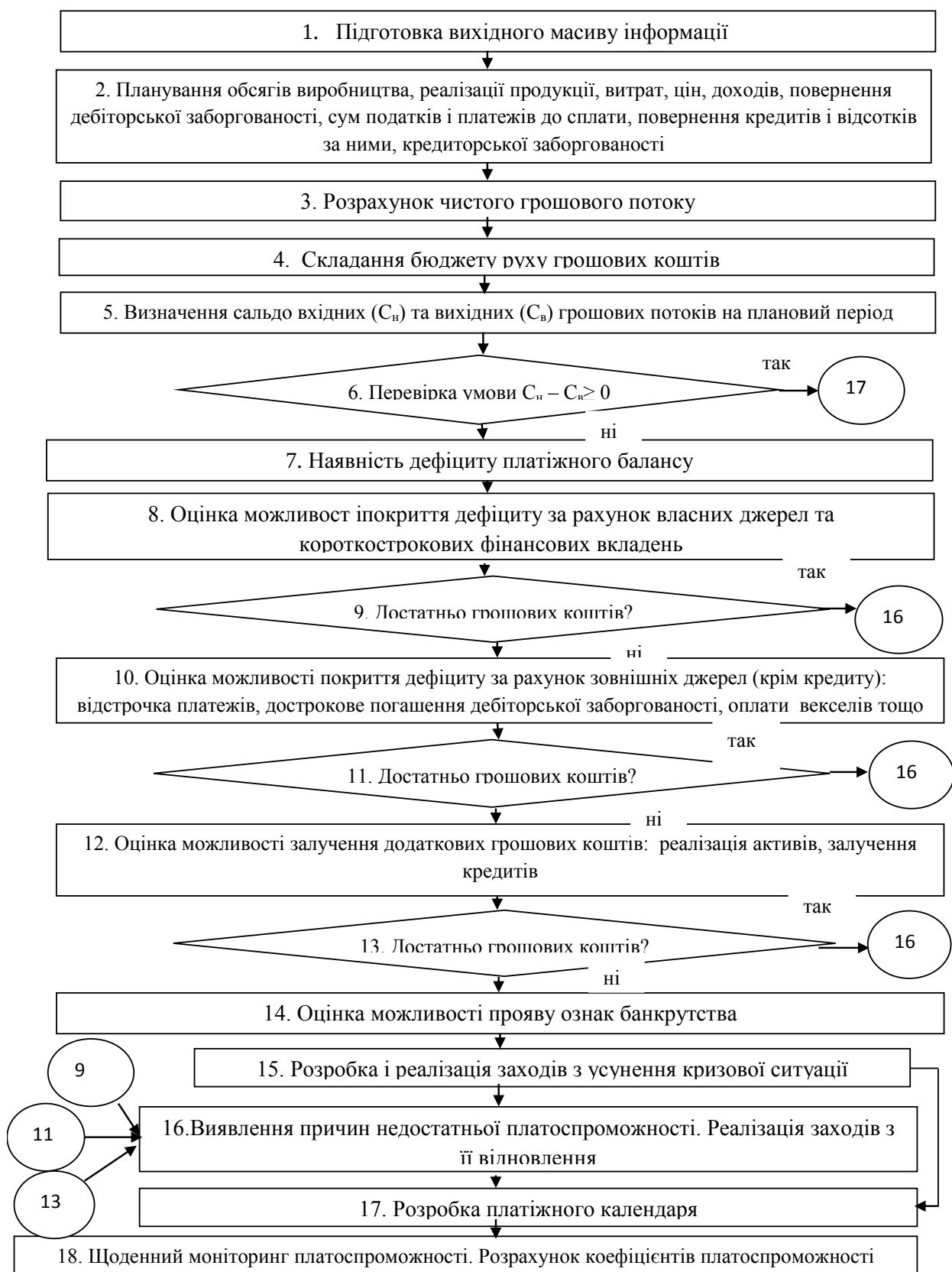

Рис. 3. Алгоритм (послідовність дій 3) управління ефективністю та платоспроможністю аграрного підприємства
Джерело: авторська розробка

Відповідно до даної моделі можна виокремити такі стадії управління платоспроможністю: планування, моніторинг, аналіз та регулювання (цілеспрямовані дії з підтримки платоспроможності).

Першочерговим завданням забезпечення платоспроможності аграрних підприємств у плановому періоді є розробка адекватного прогнозу щодо збільшення обсягів та оптимізації (скорочення) витрат виробництва і реалізації продукції, підвищення її якості, пошуку нових ринків збуту.

При прогнозуванні необхідно враховувати суми нарахованих податків та платежів, щомісячні виплати за раніше одержаними кредитами та відсотків за ними, графік надходження дебіторської та повернення кредиторської заборгованості. Ці показники дають можливість розрахувати рух коштів протягом планового періоду.

Фундаментальною складовою грошових надходжень є виручка від реалізації продукції за вирахування прибутку, амортизаційних відрахувань та частини виручки, що трансформуються у дебіторську заборгованість. До інших складових притоку грошових коштів відносяться виручка від реалізації інших активів, отримані аванси, кошти, повернені дебіторами, дивіденди та відсотки за фінансовими вкладеннями тощо. В умовах достатньої платоспроможності цих джерел досить для виконання зобов'язань підприємства.

Вихідні грошові потоки характеризуються виконанням зобов'язань щодо працівників підприємства, постачальників, інших учасників, платежів до бюджету та позабюджетних фондів, поверненням кредитів та відсотків за ними, фінансовими вкладеннями тощо.

Для того, щоб бюджет забезпечив достовірний прогноз платоспроможності підприємства, його необхідно складати не лише на майбутній плановий період в цілому або поквартально, а й на безліч проміжних періодів та операцій, що є досить трудомістким. Доказом даної позиції є те, що при визначенні кредитоспроможності, кредитні установи крім загальноприйнятої оцінки потенційних позичальників використовують й побічні критерії.

Висновки. Узагальнення досліджень дали можливість розробити алгоритм управління ефективністю та оперативною платоспроможністю аграрного підприємства та визначити основні фази формування платоспроможності протягом короткострокового періоду. Підвищення платоспроможності сільськогосподарських підприємств можна досягти шляхом регулярного проведення менеджментом аналізу фінансової звітності та на його основі заходів з усунення причин і чинників зниження платоспроможності.

Список використаних джерел.

1. Олійничук В.М. Інформаційна місткість фінансової звітності та її роль в управлінні підприємством /В.М. Олійничук[Електрон. ресурс] //Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки» – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_4/213.pdf
2. Шиян Д.В Фінансовий аналіз: Навч. посібн. / Д.В. Шиян, Н.І. Строченко – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240с.

В статье разработан алгоритм управления оперативной платежеспособностью сельскохозяйственного предприятия и рассмотрена роль финансовой информации в управлении их эффективностью и платежеспособностью.

Ключевые слова: *сельскохозяйственное предприятие, эффективность, платежеспособность, управление, финансовая отчетность*

In the article the algorithm of management operative solvency of agricultural enterprise is developed and the role of financial information is considered in a management their efficiency and solvency.

Keywords: *agricultural enterprise, efficiency, solvency, management, financial reporting*